Innhold

Y1 **Yrkene i helse- og oppvekstfag** ... **8**
Å velge yrke ... **10**
Hvor kan du jobbe? ... 11
De ulike yrkene ... **13**
Aktivitør ... 14
Ambulansearbeider ... 16
Apotektekniker ... 18
Barne- og ungdomsarbeider ... 19
Fotterapeut ... 21
Helsefagarbeider ... 22
Helsesekretær ... 24
Hudpleier ... 25
Ortopeditekniker ... 26
Portør ... 28
Tannhelsesekretær ... 29
Veien videre ... **31**
Opplæring i skole eller bedrift ... 31
Autorisasjon ... 32
Etter- og videreutdanning ... 32
Høyere utdanning ... **33**
Å reflektere over eget yrkesvalg ... **34**
Ella vil bli ambulansearbeider ... 36
Emil vet ikke hva han vil bli ... 38
Ditt yrkesvalg ... 40

Y2 **Brukermedvirkning** ... **54**
Hva er brukermedvirkning? ... **56**
Hvorfor er brukermedvirkning viktig? ... **60**
Fagkompetanse og brukerkompetanse ... 62
Brukermedvirkning i praksis ... **64**
Når brukerne er barn ... 72

Y3 **En profesjonell yrkesutøver** ... **80**
Å være profesjonell ... **82**
Krav og forventninger til yrkesutøvere ... **85**
Noen krav til en profesjonell yrkesutøver ... 86
Eksempler på forventninger ... 88
Å vise profesjonalitet i møte med brukerne ... **91**
Du er bevisst væremåten din ... 91
Du har brukeren i sentrum ... 94
Du viser empati ... 95
Du har balanse mellom nærhet og avstand ... 96
Du viser respekt ... 97
Du er etisk bevisst ... 98
Du tenker bærekraft i alt du gjør ... 99
Å lære av erfaring ... 102

Y4 **Helse, miljø og sikkerhet (HMS)** **110**
Hva er helse, miljø og sikkerhet (HMS)? ... **112**
Et godt og trygt arbeidsmiljø ... **116**
Det fysiske arbeidsmiljøet ... 116
Det psykososiale arbeidsmiljøet ... 119
Lover og regler for HMS ... **123**
Internkontroll ... 123
Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler ... 127
Hvem gjør hva i HMS-arbeidet? ... 128

Y5 **Hjelpemidler og velferdsteknologi** ... **134**
Hva er målet med hjelpemidler og velferds- og annen teknologi? ... **136**
Ulike typer hjelpemidler og velferdsteknologi ... 137
Hvordan bruke hjelpemidler og teknologi i yrkesutøvingen? ... **143**
Er hjelpemidler alltid til hjelp? ... 149

Y6 **Endringer i samfunnet** ... **156**
Utviklingstrekk i dag ... 158
Et arbeidsliv i endring ... 159
Flere eldre ... 162
Bærekraftig utvikling ... 165
Vår digitale hverdag ... 168
Det flerkulturelle samfunnet ... 171

Y7 **Etiske dilemmaer** ... **178**
Valg og etiske dilemmaer ... **180**
Hva er etikk og moral? ... 181
Hva er et etisk dilemma? ... **183**
Etiske dilemmaer i yrkene ... 185
Etisk refleksjon ... **187**
Etiske teorier ... **187**
En enkel etisk refleksjonsmodell ... 191
En mer avansert refleksjonsmodell ... 192
Hva styrer valgene dine? ... **194**

Y8 **Tverrfaglig samarbeid** ... **198**
Å samarbeide med andre ... **200**
Å samarbeide med andre yrkesgrupper ... **203**
Andre yrkesgrupper ... 203
Ulike måter å samarbeide på ... 209
Tverrfaglig og helhetlig samarbeid ... **211**
Brukeren har mange og sammensatte behov ... 211
Helhetlig samarbeid ... 215
Individuell plan ... 217
Krav til tverrfaglig samarbeid ... 218

Y9 **Regelverk** ... **224**
Regelverk i helse- og oppvekstsektoren ... 226
Lover og forskrifter ... 226
Arbeidsmiljøloven – gjelder alle ... 228
Ansettelsesforhold ... 230
Spilleregler i arbeidslivet ... 231
Sentrale lover i helse- og sosialsektoren ... 233
Felles bestemmelser ... 233
Oppvekstsektoren ... 237
Barnehageloven ... 237
Opplæringsloven ... 240
Helsesektoren ... 242
Helsepersonelloven ... 242
Pasient- og brukerrettighetsloven ... 244
Likestillings- og diskrimineringsloven ... 248
Likestilling ... 248
Diskriminering ... 249

Y10 **Gode arbeidsrutiner** ... **254**
Å jobbe målrettet og systematisk ... 256
Planlegging ... 257
Gjennomføring ... 260
Vurdering ... 262
Dokumentasjon ... 263

Y11 **Partene i arbeidslivet** ... **270**
Å være en del av arbeidslivet ... 272
Hvordan samarbeider partene i arbeidslivet? ... 276

Kilder ... **284**

Ordforklaringer ... **286**
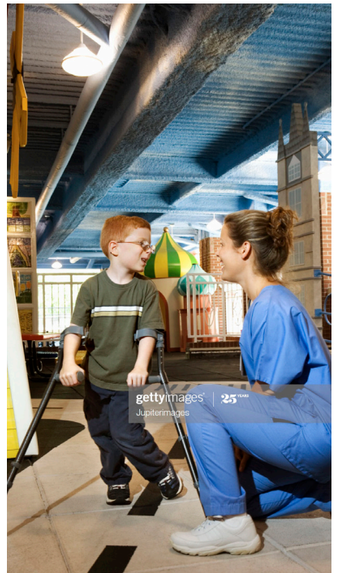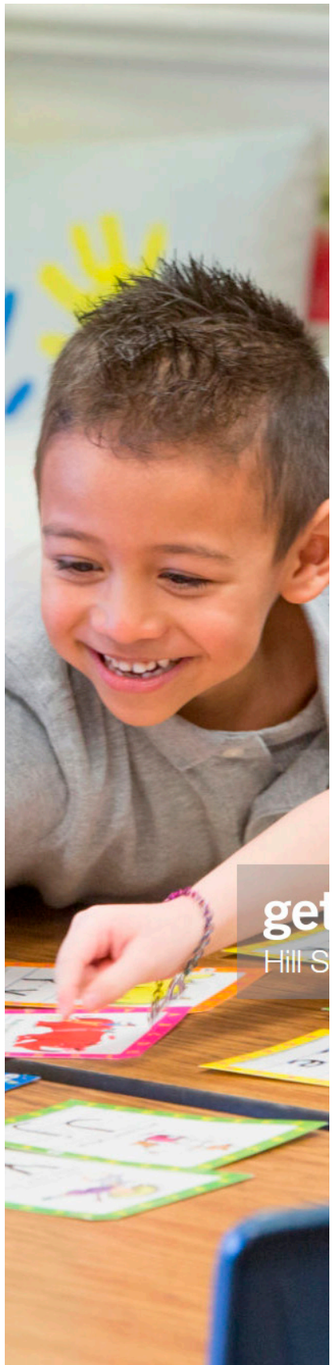
Stikkord ... **294**